

ІСТОРИЧНІ АСПЕКТИ СПОРТИВНИХ ЗМАГАНЬ УКРАЇНЦІВ ТА ЛИТОВЦІВ У ДІАСПОРІ

Лях-Породько Олексій

Національний університет фізичного виховання і спорту України, Київ

Анотація. У статті розглянуто особливості проведення змагань в США з футболу та легкої атлетики між українською та литовською діаспорою. З'ясовано, що змагання 1966-го року мали історичне підґрунтя та продовження у майбутньому. Встановлено, що у футболі та легкій атлетиці українські спортсмени виявились сильнішими ніж їх литовські опоненти.

Ключові слова: спорт, діаспора, Україна, Литва.

Вступ. Українці та литовці, які змушені були покинути свої країни й опинитися за кордоном навіть у складних умовах гуртувалися та адаптовувалися до життя. Перебуваючи на чужині зокрема спортивне життя налагоджувалось: створювались клуби, організовувались турніри. Особливо після Другої світової війни в США значно зросла кількість та чисельність українських спортивних організацій [1].

Новоприбулі до США вимушені емігранти з Європи (українці та литовці) мали досвід спільного спортивного життя. Це насамперед проявилось у 1948 році у Німеччині. Продовженням такого спортивного єднання були численні спільні змагання вже в США та Канаді.

Одними з найперших спільно організованих спортивних змагань українців та литовців у США є турнір з футболу та легкої атлетики у 1966 році. На жаль, в історіографії українського спорту про цю подію мало відомостей. Тому, це постає актуальною темою для збереження історії українського спорту як національної пам'яті.

Мета дослідження – здійснити аналіз та виявити особливості проведення спортивних змагань українців та литовців в діаспорі.

Матеріал і методи дослідження: аналіз науково-методичної літератури, першоджерел та мережі Інтернет, описовий метод.

Результати дослідження та їх обговорення. Спортивні змагання українців та литовців на чужині має свої традиції. Розпочалися вони у 1948 році у часі проведення Олімпіади, а продовжились у 1966, 1980, 1984 роках. Якщо у 1948, 1980 та 1984 роках це були масштабні олімпійські змагання за участі й інших поневолених народів комуністичним режимом, то у 1966 році турнір проводився тільки між українцями та литовцями. 25 та 26 червня на стадіоні Вінемак в Чикаго відбулися легкоатлетичні змагання та футбольний матч: «Легкоатлетичні і футбольні змагання Збірної Українців з найсильнішою групою Балтійських народів – Литовцями». Ці змагання вважалися міжнародними з дотриманням всіх правил (правила змагань, церемонія відкриття, нагородження, підняття національних прапорів під звуки гімнів тощо [4]. Організатори добре підготувались до проведення змагань й мали перспективи їх подальшого проведення щорічно. Цього ж разу, організація спортивних клубів і секцій США і Канади – Українська Спортова Централь Америк и Канади (УСЦАК) відзначала своє десятиріччя. Протекторат над змаганнями прийняв УККА, а до Почесного Комітету було запрошено консула Литви, а також представник УНС Степан Куропась.

На думку організаторів: «Змагання ці будуть мати неабияке значення в аспекті патріотичного виховання нашої молоді». Бо всі учасники (українці та литовці) виступали з тризубом на грудях. Цей спортивний одяг учасники отримали у подарунок на згадку про змагання. Переможці змагань нагороджувались золотими, срібними та бронзовими медалями, а також перехідними трофеями (футбол та естафета). Переможців у легкій атлетиці нагороджував Ярослав Хоростіль, який презентував УСЦАК.

Слід зазначити, що згідно історичних фактів до складу збірної з легкої атлетики обиралися спортсмени згідно результатів першостей УСЦАК 1965 року та інших найкращих виступів у США та Канаді. Відповідальними за склад

збірної України були: С. Маланчук (спортивний референт УСЦАК) та О. Желтвай.

Провідник футбольної команди В. Куцан формував склад збірної українців серед найкращих: воротарі Куць (Крила), Банах (Леви); захисники Чернявський (Україна), Романяк (Крила) Скороход (Леви), Куляс (Крила), Еліяшевський (Леви); півзахисники Снилик (Чорноморська Січ), Лялька (Україна), Крат (Леви), Караван (Крила); форварди Чижович В. (Чорноморська Січ), Довгалюк (Україна), Скоцень (Україна), Нога (Леви), Андрусишин (Крила), Шмотолоха (Леви), Попович (Україна). Також відбувся футбольний матч серед юнацтва.

Слід відмітити, що у проєкті «Спортивний Родовід» мені вдалося зробити інтерв'ю з декількома учасниками збірної українців футбольного матчу, а саме: Богданом Лялька [5], Володимиром Шмотолоха [6] та Олександром Поповичем [7].

Футбольна зустріч між українцями та литовцями завершилась перемогою перших 5:0. Забили голи: Л. Довгалюк, Е. Андрусишин, З. Снилик, В. Чижович, М. Нога.

В легкоатлетичних змаганнях чоловіки української збірної перемогли литовців з рахунком 108:66, водночас литовські жінки перемогли українок 60:48. Загальний результат в легкій атлетиці 156:126 на користь українців [2]. Героєм легкоатлетичних змагань став українець з Канади Андрусишин, який здобув перемоги у метанні спису, диску та штовханні ядра. У метанні спису він встановив особистий рекорд, а перемоги у першості серед юнаків Канади дозволяють йому потрапити до національної збірної для участі у міжнародних змаганнях.

Історичні дані щодо результатів легкоатлетичних змагань свідчать про наступні досягнення українських та литовських спортсменів [3]:

Результати чоловічих змагань:

- ❖ біг 100 ярдів (91.4 м): Яцишин – 9.8 секунди, Курилас – 10.0, Вітряк – 10.1, Колодій, Станкус (Литва), Малінавскас (Лит.);

- ❖ біг 200 м: Ящишин – 22.0, Алексеюнас (Лит.) – 22.2, Купчак – 22.5, Курилас, Станкус (Лит.), Колодій;
- ❖ біг 400 м: Купчак – 49.3, Алексеюнас (Лит.) – 50.6, Коловіч (Лит.) і Богуський;
- ❖ біг 110 м із перешкодами: Богуський – 17.2, Горейко – 20.0;
- ❖ біг 800 м: Р. Фрост (Лит.) 1:58.6, Б. Фрост, Лойбюк, Стахів;
- ❖ біг 1500 м: Р. Фрост (Лит.) – 4:13.0, Саєвнч – 4:14.2, Ломницький – 4:20.0, Лейбюк, Р. Фрост;
- ❖ біг 3000 м: Саєвич – 9:11.0, Ломницький, Стахів
- ❖ естафета 4×100 м: Литовці – 44.4, Українці – 45.0;
- ❖ естафета 4×400 м: Литовці – 3:27.2, Українці - 3:28.2;
- ❖ штовхання ядра: Андрусишин – 49.7, Венцявскас (Лит.) – 41.1, Крушельницький;
- ❖ метання диска: Андрусишин – 150.5, Венцявскас (Лит.) 109.0, Крушельницький, Жаліявскас (Лит.);
- ❖ метання списа: Андрусишин – 236.8, Ковар – 146.6, Лялька – 138.4, Стокус (Лит.) – 137.6, Венцявскас (Лит.);
- ❖ стрибок у висоту: Жаліявскас (Лит.) – 5.8, Куляс – 5.7, Маланій. – 5.6, Лялька – 5.4;
- ❖ стрибок у довжину: Вітряк – 22.0, Ящишин – 20.1, Волощак - 20.07, Жаліявскас (Лит), Курилас, Станкус (Лит.);
- ❖ потрійний стрибок: Вітряк – 47.8, Кузик – 43.2, Маланій – 41.1, Венцявскас (Лит) – 39.1;
- ❖ стрибок з жердиною: Сушко Б. – 12.8, Сушко І. – 10.8.

Результати чоловічих змагань:

- ❖ біг 100 м: Табуленас (Лит.) – 13.3, Кучмій - 13.4, Янелюнас (Лит.) – 13.4, Лихач, Сиротинська, Гнип;
- ❖ біг 200 м: Табуленас (Лит.) – 28.3, Якубайтіс (Лит.) – 28.6, Янелюнас (Лит.) – 29.2, Якубайтіс М. (Лит.), Сиротинська, Еліяшевська, Денега, Маланчій;

- ❖ біг 400 м: Якубайтіс (Лит.) – 1:06.0, Табуленас (Лит.) – 1:10.0, Якубайтіс М. (Лит.) – 1:11.5, Гікава, Еліяшевська, Маланчій;
- ❖ естафета 4X100 м: Литва – 1:10, Україна – дискваліфікація;
- ❖ штовхання ядра: Гаргай – 31.10, Цюрліоніс (Лит.) – 30.06. Клімас (Лит.) – 30.02, Томків – 27.09, Шабат, Табуленас (Лит.);
- ❖ метання диска: Томків – 87.11, Клімас (Лит.) – 85.10, Сиротинська, Гаргай, Табуленас (Лит.);
- ❖ метання списа: Клімас (Лит.) – 91.3, Сиротинська – 81.6, Цюрліоніс (Лит.) – 81.0, Денега – 80.1;
- ❖ стрибок у довжину: Еліяшевська – 15.4, Кучмій – 15.3, Лихач – 15.0, Якубайтіс (Лит.) – 15.0, Сиротинська – 14.11, Янелюнас (Лит.);
- ❖ стрибок у висоту: Стефанюк – 4.6, Еліяшевська – 4.5, Янелюнас (Лит.) – 4.4, Табуленас (Лит.) – 4.3;
- ❖ бг на 80 метрів з перешкодами: Якубайтіс (Лит.) – 14.1, Лихач – 15.4, Гікава – 15.5.

Таким чином, можна зробити наступні **висновки**:

1. Спорт став єднанням для людей, які поневолі опинилися за кордоном, покинувши свої країни. Українці та литовці в США та Канаді на спортивній арені продовжили свої спільні традиції, зокрема з 1948 року.

2. Упродовж десятків років українська та литовська діаспора організовувала численні спортивні змагання й навіть Олімпіади. Отже, вони зберігали свою історію, мову, культуру, традиції, національні атрибути. Їх діяльність була направлена й на збереження історії українського та литовського спорту.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в наступних дослідженнях щодо спортивних змагань, учасниками яких були українці та литовці у 1980 та 1984 роках.

Список використаних джерел

1. Лях-Породько Олексій. Олімпійські традиції української діаспори. *Матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції «Спорт: історія*

та сучасність». (28 травня 2021 р.). С. 40–48.

2. Збірна українців перемогла литовців 156:126 у легкоатлетичних змаганнях. Свобода. 1966. № 118. С. 1.

3. Маланчук С. Висліди змагань українці – литовці. Свобода. 1966. № 133. С. 8.

4. Хоростіль Я. Напередодні спортивного змагу українці – литовці. Свобода. 1966. № 116. С. 4.

5. https://www.youtube.com/watch?v=h_oulxvAWJA&t=59s

6. <https://www.youtube.com/watch?v=L6Xv77VYbbg&t=25s>

7. <https://www.youtube.com/watch?v=LPgQ3YNI2rw&t=18s>